

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

NOFEMERE 2010

MEMORANTAMO

GAUTENG

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 9.

KAROLO YA A: TEKATHLALOGANYO

POTŠIŠO 1

- 1.1 1.1.1 Go bona bafsa ba sa be le bokamoso bjo bo botse. (1)
- 1.1.2
- Mohuta wa kgwebo.
 - Ka fao mašelang a yago go šomišwa.
 - Ka fao kgwebo yeo e tlilego go fokotša tlhokego ya mešomo ka gona. (3)
- 1.1.3 (a) Nnete (1)
- (b) Maaka (1)
- 1.1.4 Ba tsogile – ba kgona go iphediša.
Ba topago tša fase – bao ba hlakago.
A tsentsha letsogo – go thuša. (6)
- 1.1.5 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala: Go dira gore tshedimošo e fihlele bohle. (1)
- 1.1.6 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Ee, ka ge e le bona baetapele ba ka moso.
 - Ka ge baetapele ba rena ba bjale ba tlile go tšofala, ya ba bafsa ba tlilego go buša. (2)
- 1.2 1.2.1 Diintasteri
Difofane
Difatanaga
Batho (Efa tše tharo) (3)
- 1.2.2 Malwetši (2)
- 1.2.3 Nnete (1)
- 1.2.4 (a) Muši o hlola malwetši a mafahla/o šilafatša meago/*global warming* (2)
- (b) Koketšego ya dikokwane tša go hlola malwetši.
(Dikarabo tša maleba di tla amogelwa) (2)
- 1.2.5 Go rema mehlare/Go tšhuma hlaga.
Go lema tšhemo e tee gantši ntle le go e khutšiša./Go bjala mohuta o tee wa sebjalo ntle le go o fetoša ngwaga ka ngwaga. (2)

- 1.2.6 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
Ka go ruta batho ka mathata a go hlolwa ke tšhilafatšo ya tikologo.
Ka go hlama melao ya thibelo ya tšhilafatšo/Go otlala bao ba
tshelago melao ya thibelo ya tšhilafatšo ya tikologo. (1)
- 1.2.7 Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
Batho bao ba a nyamiša ka ge ba sa naganele batho ba bangwe. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO 2

- Kakaretšo e ka akaretša dintlha tše di latelago:
 - Mohola wa Mogopo wa Lefase wa Kgwele ya Maoto bathong.
 - Baeti ba be ba tletše Afrika Borwa.
 - Maafrika Borwa a bontšhitše botho go baeti.
 - Baeti ba kgahlilwe ke maitshwaro a badudi ba naga ye.
 - Afrika-Borwa e kaonafetše.
 - Mogopo wa Lefase wa Kgwele ya Maoto o godišitše le ekonomi ya naga ye.
 - Borakgwebo ba dirile tšhelete.(Dintlha tša maleba di amogelwe)
- Molekwa a ngwale ka motho wa boraro.
- Molekwa a ngwale palo ya mantšu ao a nyakegago.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO

POTŠIŠO 3

- 3.1 Ka ge a tsena sekolo. (2)
- 3.2 Yeo
Bjoo
Yoo (Efa a mabedi) (2)
- 3.3 Ntwa e ile ya tlišwa ke pušo ya gagwe. (2)
- 3.4 Yona (1)
- 3.5 Batho ba go se rate setšo. (2)
- 3.6 YFH (1)
- [10]**

POTŠIŠO 4

- 4.1 4.1.1 Kgoga – (ii) Fola (1)
- 4.1 4.1.2 Temošo – (i) Phafošo (1)
- 4.1 4.1.3 Kgauswi – (iii) Hleng (1)
- 4.2 Hle se kgoge kgauswi le bana. (1)
- 4.3 4.3.1 gampe (1)
- 4.3 4.3.2 kgauswi (1)
- 4.4 Sediri – batho
Tiro – fola
Sedirwa – sekerete (3)
- 4.5 Batho ba ba lwalago – Balwetši (1)
- [10]**

POTŠIŠO 5

- 5.1 Morena boloka setšhaba sa gešo. (ch > tšh, su >šo)
O fediše dintwa le matshwenyego. (s >š, oa>wa)
O se boloke Morena. (Ose > O se) (5)
- 5.2 5.2.1 Go adimana tšhelete le go tšea sekotolo go lokile. (2)
- 5.2.2 (a) tšhelete – ditšhelete (1)
- (b) sekoloto – dikoloto (1)
- 5.2.3 (a) Adimana (1)
- (b) (i) adimega (1)
- (ii) adimela (1)
- (iii) adimiša (1)
- 5.2.4 Na o hlalefela sekoloto?
Afa o hlalefela sekoloto? (Karabo ya maleba e tla amogelwa) (2)
[15]

POTŠIŠO 6

- 6.1 (a) Ee (1)
- (b) Aowa (1)
- 6.2 Letsogwana. (1)
- 6.3 Mosatšana
Hlogo (mo-)
Modu (-sad-)/(-satš)
Moselana (-ana) (3)
- 6.4 Tla – lebopi la lebaka le letlago. (2)
- 6.5 Lesiba le Mokgaetši (2)
[10]

POTŠIŠO 7

- 7.1 7.1.1 Ya gago/ya mogala/wa selefounu/wa RICA. (1)
- 7.1.2 Selefouno
Nomoro (Efa le tee) (1)
- 7.1.3 Mesong/matena/mathapama (1)

	7.1.4	Meteletšana	(1)
	7.1.5	Ngwala	(2)
7.2	7.2.1	Pholisi ya Inšorensense	(2)
	7.2.2	Batho ba go ba le difatanaga/beng ba difatanaga.	(1)
	7.2.3	Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala: Batho ba nagana gore Gauteng ga se ya bolokega. Ke fao go nago le difatanaga tše ntši.	(2)
	7.2.4	Ke tefelo ya fase ya kgwedi ka kgwedi.(R58,00)/tšhelete ya megokgo (R200 000)yeo ba lapa ba tla e fiwago.	(2)
	7.2.5	Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala: Aowa R200 000 ke tšhelete ye nnyane yeo e ka se thušego motho ka selo, kudu ge ba šetše ba lobile motho yo a bego a hlokometše ba lapa la gagwe. Ee , ga go swane le gore motho a gobale a se ke a llišwa ka selo.	(2) [15]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 60

KAROLO YA D: DINGWALO

DIKANEGELOKOPANA

Potšišo 8: Go tseba mang? – HH Ramokgopha

Potšišo e tee fela, 8.1 goba 8.2

Setsopolwa A

8.1 Mošaabitla

- 8.1.1 O wetše ka meetseng kua nokeng ge ba be ba tuntela le banenyana ba bangwe, yena a nwelela a se sa bonwa. (3)
- 8.1.2 (a) Ba hlobogile – ga ba hwetša seo ba se nyakago/ba paletšwe go hwetša mosetsana. (2)
- (b) Go dumaduma – go bolela ka sephiring/mabarebare/go se be le nnete ya taba. (2)
- 8.1.3 Ke wa manyami. Morwedi wa Sefolo o nweletše ka meetseng. (3)
- 8.1.4 A o bewa molato ka gore a dirile bjalo?
E šoma go gatelela kgopolo ye e tšweletšwago. (3)
- 8.1.5 Wa go hloka kgotlelelo. (1)
- 8.1.6 Sefolo, ka gore go bolelwa ka yena go tloga mathomong go fihla mafelelong a kanegelokopana. (2)
- 8.1.7 Mongwadi o file kanegelokopana ye hlogo ya maleba ka gore Albertina ga se a ka a bolokwa/ga a na lebitla. (2)
- 8.1.8 Batho ka moka bao ngaka Aphiri a ilego a ba ntšha gore ba loile Albertina ba ile ba hlokofala ka o tee ka o tee. (2)

[20]

GOBA

Setsopolwa B

8.2 Thipa e tšwile morabeng

- 8.2.1 Borameriri ba nyaka Moraba. (2)
- 8.2.2 (a) Kgalekgale – ngwagolaola (2)
(b) Go bolelela fase - sebaseba (2)
- 8.2.3 Mahlo a mahubedu
Meriri ya matlokolo
Setsotsi (3)
- 8.2.4 Ga re kwe ditaba ka baanegwa/Re kwa ditaba ka bao ba di
tsebago/beng ba tšona. (2)
- 8.2.5 Baithuti ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala: Sebjalebjae.
Go bolelwa ka botsotsi.
Paki ke seaparo sa sebjalebjae. (4)
- 8.2.6 Rameriri le bagwera ba gagwe ba ile ba tšhoša TT ka thipa, a wa
ka sa morago, ba mo kgorogela mme thipa ya Rameriri ya mo
hlaba ka gare ga letsogo. (3)
- 8.2.7 Bagwera ba Rameriri ba ile ba hwa ka o tee ka o tee ka go hlabiwa
ka thipa. Ge e le Rameriri yena o ile a lwala kudu, a mela meriri
mmele ka moka, a gafa, a alafiwa a se fole go fihlelela a hlokofala. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 120